

Pan
Adam Bodnar
Rzecznik Praw Obywatelskich

Szanowny Panie Rzeczniku,

w odpowiedzi na wystąpienie Pana Rzecznika z 5 maja 2020 r. w sprawie *zgłoszeń obywateli dotyczących odbioru akt stanu cywilnego i paszportów* (sygn. VII.534.12.2020) na wstępie pragnę poinformować, że z Ministerstwa Spraw Wewnętrznych i Administracji (MSWiA) nie kierowano jakichkolwiek wytycznych, poza przepisami powszechnie obowiązującego prawa, odnoszących się do kontaktów pracowników urzędów stanu cywilnego czy urzędów wojewódzkich z obywatelami, uwzględniających aktualną sytuację epidemiczną.

W kwestii rejestracji stanu cywilnego, od czasu wprowadzenia stanu zagrożenia epidemicznego, a później stanu epidemii, były zgłaszane pytania ze strony urzędów wojewódzkich, kierowników urzędów stanu cywilnego, a także osób indywidualnych z zakresu rejestracji stanu cywilnego dotyczące np. udzielania ślubów cywilnych, terminów ślubu, ważności wydawanych dokumentów czy realizacji innych zadań. W odpowiedziach MSWiA wskazywało na przepisy obowiązującego prawa (poza regulacjami dotyczącymi rejestracji stanu cywilnego), w tym m.in.:

- ustawę z dnia 2 marca 2020 r. *o szczególnych rozwiązaniach związanych z zapobieganiem, przeciwdziałaniem i zwalczaniem COVID-19, innych chorób zakaźnych oraz wywołanych nimi sytuacji kryzysowych* (Dz.U. poz. 374, z późn. zm.);
- rozporządzenie Ministra Zdrowia z dnia 13 marca 2020 r. *w sprawie ogłoszenia na obszarze Rzeczypospolitej Polskiej stanu zagrożenia epidemicznego*¹ (Dz.U. poz. 433, z późn. zm. – akt archiwalny);
- następnie rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 31 marca 2020 r. *w sprawie ustanowienia określonych ograniczeń, nakazów i zakazów w związku z wystąpieniem stanu epidemii*² (Dz.U. poz. 566, z późn. zm. – akt archiwalny), a później kolejne rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 19 kwietnia 2020 r. *w sprawie ustanowienia określonych ograniczeń, nakazów i zakazów w związku z wystąpieniem stanu epidemii* (Dz.U. poz. 697, z późn. zm. – akt archiwalny), z dnia 2 maja 2020 r. *w sprawie ustanowienia określonych ograniczeń, nakazów i zakazów w związku z wystąpieniem stanu epidemii* (Dz.U. poz. 792, z późn. zm. – akt archiwalny), z dnia 16 maja 2020 r. *w sprawie ustanowienia określonych ograniczeń, nakazów i zakazów w związku z wystąpieniem stanu epidemii* (Dz.U. poz. 878, z późn. zm. – akt archiwalny) oraz z dnia 29 maja 2020 r. *w sprawie ustanowienia określonych ograniczeń, nakazów i zakazów w związku z wystąpieniem stanu epidemii* (Dz.U. poz. 964, z późn. zm.), w którym w § 14 ust. 4 pkt 1 wymieniono rejestrację stanu cywilnego jako realizowaną w zakresie zadań niezbędnych do zapewnienia pomocy obywatelom.

¹ W ww. rozporządzeniu w § 8 wskazywano, że realizacja zadań przez urząd administracji publicznej lub jednostkę organizacyjną wykonującą zadania o charakterze publicznym, może podlegać ograniczeniu polegającym na wykonywaniu wyłącznie zadań niezbędnych do zapewnienia pomocy obywatelom i określonych zadań przez ten urząd lub jednostkę w sposób wyłączający bezpośrednią obsługę interesantów. Przepis o podobnym brzmieniu obowiązywał także w kolejnych rozporządzeniach Rady Ministrów *w sprawie ustanowienia określonych ograniczeń, nakazów i zakazów w związku z wystąpieniem stanu epidemii*.

² W zakresie § 13 wymienionego rozporządzenia.

W odpowiedziach MSWiA informowało, że rejestracja stanu cywilnego jest wykonywana przez gminy w urzędach stanu cywilnego jako zadanie zleczone z zakresu administracji rządowej, co wynika z art. 6 ust. 1 ustawy z dnia 28 listopada 2014 r. *Prawo o aktach stanu cywilnego* (Dz.U. z 2020 r. poz. 463, z późn. zm.), a organizacja pracy, w tym zapewnienie ciągłości realizacji poszczególnych zadań i sposobu ich realizacji w obrębie obowiązującego prawa, pozostaje w gestii poszczególnych gmin. Kwestie związane z organizacją pracy w urzędzie stanu cywilnego, w tym zapewnienia prawidłowego i bezpiecznego funkcjonowania, zgodnego z powszechnie obowiązującymi przepisami prawa, pozostaje w wyłącznej kompetencji wójta (burmistrza, prezydenta miasta) kierującego urzędem gminy. Podkreślano również, że zawiadomienie o ograniczeniach musi zostać ogłoszone na stronie podmiotowej urzędu, a także wywieszane w siedzibie urzędu.

W kierowanej korespondencji MSWiA wskazywało na szczególną rolę rejestracji stanu cywilnego i konieczność zagwarantowania ciągłości pracy. Zaznaczano wyraźnie, że zapewnienie ciągłości prowadzenia rejestracji stanu cywilnego, z racji jej roli w obrocie prawnym i konsekwencji na innych płaszczyznach prawa (do realizacji innych spraw) jest szczególnie istotne. Kierownik urzędu stanu cywilnego jest bowiem rejestratorem kluczowych zdarzeń z życia człowieka i podmiotem zasilającym oraz aktualizującym rejestry państwowe z zakresie szeroko rozumianego stanu cywilnego. Podkreślano znaczenie zwłaszcza rejestracji zdarzeń naturalnych (urodzeń i zgonów) dla realizacji życiowych spraw obywateli, w tym otrzymywania stosownych świadectw.

Jednocześnie MSWiA informowało, że zgodnie z obowiązującymi wówczas przepisami prawa realizowane przez urzędy administracji publicznej zadania mogą podlegać, do odwołania, ograniczeniom polegającym na wykonywaniu wyłącznie zadań niezbędnych do zapewnienia pomocy obywatelom, jak również zadań w sposób wyłączający bezpośrednią obsługę interesantów³. W ramach zapewnienia pomocy obywatelom do niezbędnych zaliczono w szczególności sprawy z zakresu: rejestracji stanu cywilnego, ewidencji ludności i dowodów osobistych, pomocy społecznej, działania urzędów pracy, wydawania praw jazdy, dowodów rejestracyjnych i innych dokumentów komunikacyjnych, administracji architektoniczno-budowlanej, ochrony środowiska, korzystania z wód oraz przebudowy lub remontu infrastruktury telekomunikacyjnej istniejącej w pasie drogowym drogi publicznej. Decyzję o rodzaju i formie wprowadzanych ograniczeń podejmuje kierownik urzędu administracji publicznej, uwzględniając konieczność zapewnienia bezpieczeństwa obywateli, zawiadamiając o tych ograniczeniach w drodze ogłoszenia, na stronie podmiotowej urzędu, a także przez wywieszenie ogłoszenia w siedzibie urzędu.

Z kolei w kwestiach dotyczących wydawania dokumentów paszportowych, wpływająca do MSWiA korespondencja zawierała głównie pytania o bieżącą informację odnośnie sposobu ich załatwiania. W odpowiedziach Ministerstwo informowało o obowiązujących przepisach prawa, kierowało również indywidualne pytania (np. dotyczące terminu odbioru paszportu) do właściwych urzędów wojewódzkich lub Ministerstwa Spraw Zagranicznych (w sprawach związanych z obsługą obywateli polskich poza granicami kraju). W zakresie zagadnień dotyczących sposobu obsługi obywateli w sprawach paszportowych MSWiA wskazywało na obowiązujące przepisy prawa, w tym przywołane wcześniej.

Szczegółowe informacje na temat sposobu załatwiania spraw paszportowych w wyjątkowych sytuacjach, w tym złożenia wniosku o wydanie dokumentu paszportowego, powinny zostać opublikowane na stronach internetowych poszczególnych urzędów wojewódzkich, jak również w postaci ogłoszenia

³ Od 25 maja 2020 r. do odwołania w urzędach administracji publicznej lub jednostkach organizacyjnych wykonujących zadania o charakterze publicznym dopuszczalna liczba interesantów przebywających, w tym samym czasie, w jednym pomieszczeniu nie może być większa niż jedna osoba na jedno stanowisko obsługi, z wyłączeniem osób realizujących zadania w zakresie obsługi interesantów. Zob. § 12 ust. 2 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 16 maja 2020 r. w sprawie ustanowienia określonych ograniczeń, nakazów i zakazów w związku z wystąpieniem stanu epidemii: Dz.U. poz. 878, z późn. zm. – akt archiwalny oraz § 14 ust. 2 obecnie obowiązującego (stan na 2 czerwca 2020 r.) rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 29 maja 2020 r. w sprawie ustanowienia określonych ograniczeń, nakazów i zakazów w związku z wystąpieniem stanu epidemii: Dz.U. poz. 964, z późn. zm.

w ich siedzibach. Dane teleadresowe urzędów wojewódzkich, znajdują się na stronie <https://www.gov.pl/> w zakładce „urzędy, instytucje i placówki RP”.

Jednocześnie należy zauważyć, że paszport – zgodnie z art. 7 ust. 1 ustawy z dnia 13 lipca 2006 r. o dokumentach paszportowych⁴ – wydaje się na wniosek osoby pełnoletniej po przedłożeniu wymaganych dokumentów, pobraniu danych biometrycznych i uiszczeniu należnej opłaty. Co istotne, wniosek o wydanie dokumentu paszportowego składa się osobiście. Konieczność osobistego złożenia wniosku oraz odbioru dokumentu paszportowego wynika z obowiązku pobrania od obywatela odcisków palców przy składaniu wniosku oraz ich weryfikacji przy odbiorze paszportu. W związku z powyższym przyjmowane w czasie epidemii przez poszczególne organy paszportowe rozwiązania organizacyjne, mają na celu wyłącznie bezpieczeństwo klientów, jak również zatrudnionych w urzędach pracowników.

Warto również nadmienić, że podejmowane przez urzędy wojewódzkie działania nie sprowadzały się do całkowitego wstrzymania procesu wydawania dokumentów paszportowych polskim obywatelom, a jedynie poddania go takim ograniczeniom, które zniwelują ryzyko rozprzestrzeniania się koronawirusa SARS-CoV-2 poprzez okresowe zmniejszenie liczby obsługiwanych klientów organów paszportowych. Obecnie wszystkie organy paszportowe realizują zadanie związane z wydawaniem dokumentów paszportowych, przy jednoczesnych ograniczeniach wynikających z § 14 ust. 2 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 29 maja 2020 r. w sprawie ustanowienia określonych ograniczeń, nakazów i zakazów w związku z wystąpieniem stanu epidemii.

Wyjaśniam przy tym, że w ramach nadzoru nad prowadzeniem spraw dotyczących rejestracji stanu cywilnego oraz paszportów i paszportów tymczasowych, Minister Spraw Wewnętrznych i Administracji, nie jest właściwy do określania trybu i organizacji pracy organów realizujących te zadania, niemniej MSWiA przykłada dużą wagę do sygnałów obywatelskich i podejmuje działania mające zapewnić pomoc obywatelom w realizacji ich spraw.

Z poważaniem
MINISTER
SPRAW WEWNĘTRZNYCH I ADMINISTRACJI
z up. Paweł Szefernaker
Sekretarz Stanu
/podpisano kwalifikowanym podpisem elektronicznym/

⁴ Dz. U. z 2020 r. poz. 617.